
VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

K našemu náboženskému programu.

(LISTY ZE SLEZSKA.)

„Jsou věci, jichžto mudřec a myslitel
nepohlíží o nic jasněji než prostý.
C. Wagner.

II.

Vedle mlhavého Bakule vystupuje v otázce náboženské ještě druhý myslitel český, dr. Masaryk. Vyniká nad onoho konkrétností a jasností rozhledu; ale výroky jeho jsou často příkré, troufalé, sobě odporující, ba přímo nespravedlivé. Dobře vystihuje dr. Masaryk význam náboženství pro člověka an dí:

„Na každý způsob se lidé přesvědčují, že otázka náboženská jest jednou z největších otázek časových a to je pokrok. Jen se podívejte kol sebe a do sebe i snadno shledáte, že ten, kdo náboženství odhodil, často a záhy pocítí opět jeho potřebu; sahá pak i k různým surogatům a částem náboženského života, děláje z nich umělý celek, když už nemá plnosti. Mnozí snaží se dokázati, že idea vývoje a pokroku totožna je s odumíráním náboženství. Ale toť soud nesprávný, Jako vyvíjí se věda a umění tak i náboženství.

Samy o sobě nejsou náboženstvím ani filosofie, ani theologie, ani víra, ani myth, ani kult, ani mravnost, ani příslušnost k té které církvi. Toť vše jen částí náboženství. Obsahem svým je náboženství řešením problému věčnosti. Problém ten musí býti nejen myšlen ale i žit. Náboženství je životem „sup specie aeternitatis“ atd.

Toť výroky, které každý z nás uzná za správné ze stanoviska křesťanského a které mile dojmají jasností úsudku a citem pro ideu náboženskou vůbec; ba skoro bych nazval dr. M. optimistou, když u každého člověka moderní společnosti nynější předpokládá duchovní potřebu náboženství. Kéž by tak skutečně bylo!

Než dr. M. vzdává i Kristu nejvyšší chválu, an dí: „Máme největší příklad čistého náboženství v Kristu; byl nad míru jasná hlava. Já dosud Ježíše pokládám za našeho nejvyššího učitele náboženství, za náš vzor a ideal. Dobrý příklad též máme na Husovi; on proti církvi podával Písmo jako pramen poznání.“ —

Než o několik stránek dále praví týž dr. Masaryk: „Učení Ježíšovo nám nevyhovuje úplně. V jeho učení nemáme direktivy pro vědu a její význam pro život, u Ježíše není též poučení o harmonickém pěstování sil duševních. Nestačí nám též jeho učení o životě rodinném a jeho náběhy asketické; nestačí dávatí císaři co císařovo. Ježíš věřil, že chudé budeme mítí vždy mezi sebou, my ale usilujeme, aby chudých vůbec nebylo. Ježíš žádal víru, my již nevěříme ani věřiti nechceme, nebo pochopili jsme, že věřiti v Boha je tolik co věřiti člověku. Starý zákon překonán, překonáme i nový.“ —

Tu to máme, čtenáři!

Ten domněle nejvyšší učitel náboženství, Kristus, nestačí prý více, nebyl vědatorem universitním, nebyl paedagogem, kázal v jednom případě dávatí císaři, co jeho jest (daň), učil mítí Boha nad rodiče, t. j. ctnost nad hmotný prospěch, věřil, že chudoba bude vždy na světě, kdežto dr. Masaryk chce chudobu vyhladit ze světa (větší naivnost nedá se mysliti nad tuto!). Ježíš byl jen filantropem, dr. Masaryk chce tuto nahraditi socialním zákonem (který filantropie dle mého náhledu nikdy nenahradí!), Ježíš žádal víru v Boha, dr. Masaryk v Boha věřiti nemůže, neb musel by prý věřiti člověku!

Nezdá se Vám, soudní čtenáři, že tu již dr. Masaryk zapomněl svoji definici náboženství? Staví nám dále za příklad Husa pro jeho — ne víru, ale pro — hledání pravdy. Ale Hus pravdu našel v Písmě sv. a dr. Masaryk jí tam nenalézá.

Dr. Masaryk uznává i dobro církevního zřízení, an dí: „Kdo upřímně věří, může z příslušnosti církevní mítí požehnání. Chceme zachovati vše to dobré, co nám církev podává“ atd. Ale o několik rádků dále praví: „Církev a oficiální náboženství šíří lež a nemravnost. Církev stojí dnes na straně násilí. Od církve nelze již nic očekávati. Nejlepší lidé stojí dnes již mimo církev. Jest veliký rozdíl mezi náboženstvím Kristovým a Pavlovým. Náboženství staré (křesťanské) vyplnilo již úkol svůj, na vedení moderního života nestačí více. Katoličtí národové jsou mravně zbahnělí pro jich ná-zory na život rodinný a pro materialistický ráz jejich náboženství. Pravé náboženství musí býti „přesvědčením“, ne vírou“ atd.

Co si tedy z celé brožury dr. Masarykovy „V boji o náboženství“ vlastně vybrati, laškoví čtenáři?

1. Náboženství je velikou otázkou časovou, ale — musí tato býti tak duchovně řešena, že konkrétní podstata náboženství ztratí se v mlhách ideí příštích staletí.

2. Náboženství se vyvíjí jako věda a umění a to tak — že konečně ztratí se v ideách a doktrinářských hádankách.

3. Náboženství je řešením problemu věčnosti — ale žádá přesvědčení a vylučuje víru. O tomto problemu věčnosti může se každý přesvědčiti, proto víry netřeba. Problem tento o věčnosti nezávisí na víře v Boha, nebo my (dr. Masaryk totiž) věřiti nechceme a nemůžeme, nebo poznali jsme (??), že věřiti Bohu je tolik, co věřiti člověku (!).

4. Kdo věří, může mítí z účastenství církevního požehnání. I my chceme zachovati vše to dobré, co církev dává, ale — ty církve všechny se přežily, nestojí za nic.

5. Jen se podívejte kol sebe a do sebe, i přesvědčíte se, že ten, kdo náboženství odhodil, záhy často pocítil opět jeho potřebu, ale — dosavadní náboženství to není, to mu více nestačí, a proto on sáhá k filosofickému

náboženství příštích věků, hledá útěchu srdce svízely života sklíčeného, ne v Bohu křesťanském, ani v následování Krista, ani v Písmě, nýbrž v učených problémech věčnosti, které již vědatoři jako p. dr. Masaryk s úspěchem luští — bez Boha.

6. Hus nám dal příklad ku hledání pravdy a míti přesvědčení místo víry, ale — on cítil katolicky a Nový zákon jest překonán již tak jako Starý zákon byl překonán.

Podivno mi velice, že tu stavěn Hus za příklad, a ne Voltaire na př. když přece přesvědčení Husovo je Masarykovi překonaným stanoviskem!

7. Víra Kristova, že „chudé budeme míti vždy mezi sebou“, je překonána, nebo dr. Masaryk věří v zákony sociální, které kdysi veškerou chudobu ze světa vypudí a nadělá z nás všech boháčů. K tomu, zdá se, mi, třeba víry, která skutečně hory přenáší!

8. Dobrý příklad dal nám Ježíš; on v tichosti o samotě se modlil. Od něho naučíme se lásku k Bohu soustřeďovat na bližním, ale — my nechceme a nemůžeme věřit, nebo věřit v Boha je tolik co věřit člověku.

9. Pro nás je mravnost mravnosti humanitní, tomu nás učili naši obrodičové; ale — Ježíšovi stačila humanita (filantropie), nám ne, my chceme socialistické zákony. A — dodávám — ti obrodičové naši věřili ještě v Boha a stáli na základě křesťanském, nebo onoho „náboženství budoucnosti“ ještě nebylo.

10. Mnozí z ideje pokroku snaží se dokázat, že pokrok spočívá v odumírání náboženství. To je soud nesprávný. Úpadkem starého náboženství počíná přerod k náboženství novému.

To je snad náhled dra. Masaryka a těch málo hlubokých myslitelů, jimž otázka náboženská není lhostejnou. Ale ať dr. Masaryk ohlédne se do moderní společnosti, kde křesťanství dali vale — a těch je nemálo — a může svíčkou za bílého dne hledati ty, kteří by náboženství (své bývalé totiž!) chtěli reformovati novým. Což nepřibývá osob beznáboženských, osob, které veřejně vše s náboženstvím souvislé odkládají? A ještě větší počet je těch, kdož náboženský indiferentismus svůj nevyhlašují vůbec, jen skutky svými jej na odiv staví.

Brzy bych se osmělil ku tvrzení, že dr. Masaryk generalisuje — sebe sama a snad něco málo svých stoupenců.

Paedagogicko-katechetický kurs ve Vídni.

Referuje *Frant, Chrást*.

(Pokračování.)

Ke kursu samému sice nepatřila, ale souvisela s ním přednáška P. Essera z chlap. miss. ústavu L. Gabriela u Meidlinku, kterou měl o valné hromadě professorského spolku: O dějinách a nynějších

směrech v nauce descendenční. Byla to pěkná, přehledná a rozumná přednáška. Rozeznává jest ontogenesi (vývoj jedince z buňky), fyllogenesi (vývoj jedinců téhož druhu, takže povstávají nové odrůdy (brambory, ovce, bezrohý skot), descendance (transmutace) v užším smyslu (znenáhla proměna druhu v druh) na př. u velryby, která jakožto embryo má dokonalé zuby ponechané ještě z dob, kdy byla dokonalým ssavcem. Termiti jakožto embrya mají křídla. Descendance tato vědecky jest možná, nikoli jista. Absolutní descendance Heckelova všeobecně se zavrhuje. Descendenci užší lze přijati i věřícímu s podmínkou stvoření prvního života a prvního člověka. Příčiny a důvody descendance užší jsou vnitřné a vnější. Tak zvaná Darwinova selekce přirozená je pouhý nedokázaný předpoklad — umělá je možná. Pro descendenci umírněnou uvádí se sv. Augustin a Suarez. Lamarckismus všeobecně se zavrhuje.

O církevním dějepise na reálkách přednášel prof. Steiner z Karlína. Vysvětluje pojmy „církev“ a „dějepis církve“ a hájí pragmatičnost pojednávání zvláště žákům reálek, kteří spíše prakticky, než ideově se vychovávají. Citáty a ukázkami velkých mužů vědy konkrétní, kteří byli věřícími má se žákům ukázati rozumnost víry. Vyučování má býti objektivní vzhledem k osobám i věcem církevním. Apologii nemá se žákům vnučovati přesvědčení — toto má z apolog. výkladu volně samo vyplynouti. Rečník mluví též více známých věcí o methodě, chronologii, dotýká se hesla „Pryč od Říma“, božství Kristova, protestantismu, a velikých mužů církve.

Praktičtější byla přednáška Dra. Kraussa. Jednala o postavení nábož. vyučování v rámci vyučovacího plánu se zvláštním zřetelem na koncentraci učiva. Katecheta má míti jistý promyšlený plán v každé třídě jakožto celku samostatném a pak jakožto části celku většího, celého ústavu. V nižších třídách budiž katechetou, nikoli profesorem. Náboženství vyučováno tu budiž v koncentračních kruzích. Zmiňuje se o novém rozvrhu látky pro nižší střední školy, jak se prý připravuje. V I. tř. katechismus, hlavně svátosti a z nich nejvíce sv. pokání a sv. oltářní, v II. tř. zase katechismus. V prvním běhu III. tř. liturgika, v druhém běhu Starý Zákon, ve IV. tř. Nový zákon.

Ve vyšších třídách překáží ve výchově hlavně okolnost, že rodičové jsou lhostejní k výchově náboženské u svých synů a pak lektura, která bez výběru do rukou žáků přichází. V V. třídě mají žáci míti písmo sv., jakožto pramen zjevení vždy po ruce — žák ustavičně slyší slovo bible, písmo sv., evangelia, epištoly, a vůbec ve škole, neřku-li v životě jich nevidí. Tím spíše měli by žáci Písmo znáti, protože se na ně v VI. i v VII. odvoláváme ustavičně. Učení věroučné a mravoučné má učitel oživit příklady ze zkušenosti, nemá klásti váhu na subtilnosti — spíše všimati si důležitého — ovšem nesmí býti toho přesvědčení, že i nejmenší kvantum vědomostí je nejlepší — žáci odnášejí si tak mínění o inferioritě náboženství ze školy do života, poněvadž snad vyučování mělo ráz velmi málo vědecký. Rečník hájí proti některým názor, že není třeba historii z oktávy odstraňovati do kvinty a apologetiku probírat v oktávě — jest pro ponechání historie v nejvyšších třídách středních, ale historie rázu silně apologetického s příslušným zpracováním zvláštností církevní historie Rakouska a pak círk. historie národní.

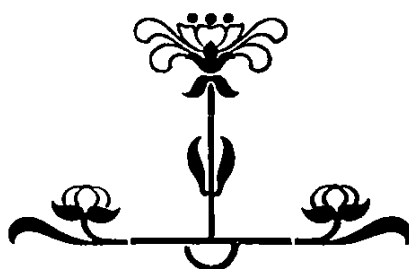
Z přednášky dra. Kreichgauera „O descendenci a paleontologie“ mnoho ba nic nevím. Přednášející prý je vskutku učeným knězem, byl asistentem fysika Helmholtze a byl docentem v Paříži a ve Vídni, ale mluvil tak slabě a nesrozumitelně, že mu ani Němci nerozuměli. Vim jen, že zastával theorii konkordanční a v tom střetl se s naším bystrým Drem Sedlá-

kem z Brna, který zastával názor správný, že Mojžíš neučil žádné theorii a katecheta že má žákům podati, by je uvaroval různých pochyb, jistý resultát: Mojžíš učí, že Bůh stvořil svět, a žádá svěcení dne sedmého.

Velmi zajímavá osobou, látkou i přednesem byla přednáška dvorního kazatele Msgra. Kickha, stařečka prý 75letého, ale velmi bystrého a posud zachovalého. Člověk ve své výši, své bídě a ve svých nadějích. Výroky římských a řeckých klassiků o tom a srovnání s křesťanskými názory. Obsahem přednášky bylo to, co již vyslovuje Klemens Alex., představený katechetické školy v Alexandrii, an píše: Antická filosofie starým byla dána dříve než je Pán ku spáse povolal, neboť ona je vychovávala pro Krista a připravovala k Němu pohany právě tak, jako zákon židy. Filosofie zastupovala u nich zjevení. Ovšem byla ta filosofie náboženská starých zkomoleninou prazjevení a mythologie řecká i římská na sterých místech je ozvukem a ohlasem starých biblických zjevených pravd. Řečník se o nich zmiňuje a srovnává je s událostmi zjevenými. Ovšem u básníků, jakožto proroků národů a věštců, tyto pravdy tím více a obrazněji se stkvějí.

Řečník cituje potom řadu klassiků řeckých a římských v překladech i originalech, kde mluví o původu člověka, o jeho důstojnosti, úpadku, ztemnělosti rozumové, o hříchu, bolesti a smrti, o tušení smrti výkupné a příští Vykupitelově, o nesmrtelnosti . . . Uvádí Ovidia, Platona, Horáce, Seneku, Sofokla, Vergilia a jiné. Klemens Alex. srovnal prý 2846 míst Písme sv. s podobnými místy klassiků. Řekové i římané tušili mnoho z původního zjevení, ale výše se nepovznegli — schází jim psychologická spojitost mezi hříchem a vykoupením, scházela jim autoritativní váha učitele — ono božské ego dico vobis, scházela jim permanence pravdy neomylným úřadem učitelským, bez něhož upadá člověk a pravdu znetvořuje, ba činí ji bláznovstvím. Pokud se týká plnosti zjevené pravdy, pohanstvo mělo ji jako hvězdy světla, židovstvo jako měsíc, křesťanství svítí plným sluncem.

V akademickém gymnasiu přednášel večer univ. professor Dr. Seydl o národnostní otázce pokud zasahuje do výchovy. Přednáška uveřejňuje se v tomto časopise. Byla formou pěkná a obsahem pravdivá. Bude snad zajímati, že přednášející, jenž často v řeči přiznával se s emfasi k národnosti německé, jest rodilý z Mníšku u Prahy, kde prý ani jediného Němce není. Dále ovšem nám všem Čechům, když jsme slyšeli krásná slova o rovnoprávnosti národů, o národní vzájemné spravedlnosti a snášenlivosti kolikrát ironicky stáhla se ústa k úsměvu, když jsme vzpomněli si na Čechy ve Vídni, na jejich tu rovnoprávnost německou a snášenlivost v ohledě náboženském a školském. Aliter in theoria, aliter in praxi — ale jen když alespoň in theoria. (Pokračování.)

Proč se domáhají učitelky spravedlivého obsazování míst na školách vůbec, na dívčích zvláště.

Uvažuje učitelka *M. H.*

V r. 1893. asi byla jsem ještě dvěma kolegyněmi ze západní Moravy vyzvána, abych účastnila se deputace, která měla ústně vyjednávat s osobami ve školním úřadě důležité postavení zaujímajícími a vyložiti jim potřebu a spravedlivý požadavek učitelek, aby totiž na dívčích školách obecných a měšťanských místa obsazována byla osobami ženskými. Požadavky své sepsaly tehdy učitelky v pamětní listinu, již mnohým hodnostářům podaly. Kladly v nich zvláštní důraz také na to, aby systemisována byla místa nejen podřízená, ale i nadřízená — tedy místa nadučitelek a ředitelk.

Učitelkám dostalo se zvláště u J. Exc. p. místodržitele bar. Spens-Boodena nejen vlídného přijetí, ale i tak lichotivého uznání, pokud se týká působení učitelek vůbec, že jsme se nadály, setrvá-li J. Excellence déle v úřadě místodržitelském, že žádosti naší, kterouž J. Exc. za zcela oprávněnou a spravedlivou uznal, bude povlovně vyhověno.

Podobně vlídně přijata byla deputace u p. zem. insp. Royta, jakož i u poslance a přisedícího zem. škol. rady — blahé paměti — dra. Tučka a j. — Prvý stěžoval si na to, že málo učitelek připravuje se ku zkouškám pro školy měšťanské, čímž se stává, že místo vypsané pro učitelku obsaditi se musí učitelem. Takové místo jest pak na dlouho, ne-li navždy pro učitelky ztraceno. Slova p. zem. inspektora Royta platí bohužel dodnes a měly by si je zvláště mladé učitelky vzíti k srdci, neboť jejich jest budoucnost. Pan dr. Tuček na důkaz, jak vřele věci naší se ujal, poslal pisatelce těchto řádků později dopis, kdež oznamoval, že zem. škol. rada v plném sezení svém debatovala o naší žádosti, uznávajíc její oprávněnost a usnesla se, že od případu k případu bude k naší žádosti míti zřetel.

Než tito tři naši příznivci brzy opustili místa svá a tak žádost naše všude za spravedlivou uznávaná vyřízena nebyla.

J. Exc. p. místodržitel baron Spens-Booden stal se ministrem spravedlnosti, p. c. k. zem. inspektor Royt odešel na odpočinek, pan dr. Tuček zesnul v Pánu.

Dochází-li žádost učitelek jakéhos-takéhos* splnění, děje se to velmi zvolna a jednostranně. Pohleďme jen na místa nadučitelek a ředitelk. Neostýchám se říci, že byla zřízená jen tam, kde oblíbení „miláckové“ museli dojíti něčeho zvláštního na památku — nepravím za odměnu, neboť smrtelnou urážkou všech učitelek by bylo tvrditi, že jiné učitelky neměly tolik práce za sebou a nenahromadily si tolik zásluh, aby si zasloužily místa nadřízeného. Vždyť se při obsazování nadřízených míst osobami mužskými také vždy na zvláštní zásluhy nehledí!

Jestli již 5 míst nadučitelek na celé Moravě jest křiklavou nespravedlností, což pak říci mám o jednom jediném místě ředitelky, jež zřízeno bylo již před několika lety v nejvýchodnější Moravě a od té doby žádné víc. To jest křivda do nebe volající!

Dosažení míst nadučitelských a obzvláště ředitelských bylo a zajisté jest dosud předmětem úsilovné práce a snah nás učitelek. Že práce naše výsledku žádného nepoznala, jest příčina ta, že se snahy ty nespojovaly v celek, ani v organisaci učitelek, tím méně v organisaci ústřední. Prvější

honí se za fantomy a hledí přes přítomnost do šedé, nedohledné budoucnosti, druhé nedostává se dosti kollegialní lásky, aby pro učitelky pracovala.

Snad mnozí, čtouce tyto řádky vytýkati budou učitelkám sobectví, pachtění se po slávě a vynikajících místech. Aby tedy nikdo v omylu netrval, vynasnažím se dokázati, že jest nejvýše na čase, aby na dívčích školách dosazovány byly toliko učitelky a to nejen na místech podřízených ale i nadřízených a to z těchto příčin:

1. Na chlapeckých školách jsou vesměs páni učitelé ustanovováni a nikomu nenapadne chtít, aby měly právo ucházeti se o místa na těchto školách také učitelky. Jest tedy přirozenou odvetou spravedlnosti, aby na dívčích školách byly toliko učitelky. Jsou ovšem na Moravě případy, kde i na chlapeckých školách nejnižší ročníky hochů vyučují učitelky (n. př. v Přerově), ale to jsou ojedinělé výjimky, kdežto pravidlem jest, že na většině škol dívčích působí učitelé. Zmíněné výjimky daleko nevyváží počet míst, jež zaujímají učitelky na školách smíšených, neboť zde to bývá sotva třetina, která jest obsazena osobami ženskými.

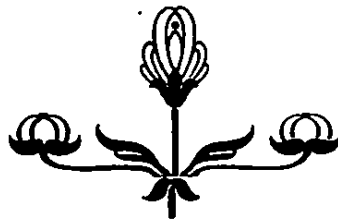
2. Podivně se zajisté vyjímá, když na dívčí škole jsou samé učitelky a nad nimi vládne nadučitel neb ředitel. Nemohu se nikdy v takových případech ubrániti představě domácího dvora — ale dost — pan redaktor by to zase škrtl. Je to při nejmenším mravní políček učitelkám, jako by ony nedovedly řídit školu, vychování dítek a sboru učitelského. Dnes, kdy emancipace žen učinila průlom do studií akademických, kde věda lékařská a psychologická ženě na vnitřní hodnotě ničeho neupřela oproti mužům, nebude snad nikdo tvrditi, že se učitelka za nadučitelku neb ředitelku nehodí. Na mnohých místech jde ten políček ještě dále a může slouiti políčkováním, když na některé škole po několik měsíců, ba co dím, po leta vede správu osoba ženská za poloviční remuneraci a když konečně dojde k definitivnímu ustanovení, jest místo obsazeno silou mužskou.

Nedávno mluvila jsem s jistým panem poslancem, jehož žádala jsem o spolupůsobení k tomu, aby na Moravě zřizována byla též místa ředitelk. Pán tento však pravil, že se pamatuje, že bylo již v povoláních úřadech o věci jednáno a členové vyslovili se proti tomu, ježto prý ze škol, na nichž místa taková zřízena jsou, dochází stížností o nesvornostech mezi správkyněmi a podřízenými učitelkami. Je-li pravdou, co onen pán řekl — je to div? Proč by člověk nebyl hrdý na to, vidi-li se na ředitelském místě samojediny a sta a sta jedinců téhož povolání stojí pod ním na celé Moravě! Na to bude každá pyšná, která toho místa dosáhne a každá má právo uhodit se pyšně v hrud' a říci: Já, jediná ředitelka na celé Moravě! a co vy? A dvakrát tolik očí závistivých obrací se po ní. Nu a — pýcha, závist — nesvornost! Až budou místa nadučitelská a ředitelská tak obvyklá nám učitelkám jako pánům, až budou tak hojná, jak hojné jsou školy dívčí, až obsazovati se budou spravedlivě zasloužilými učitelkami a ne „miláčky“ přestane ona řevnivost, již nazývají nesvorností mezi sbory ženskými. Připouštím, že mnohdy mladé učitelky spíše poslechnou správce školy nežli správkyni, protože ve vlastním pokolení nevidí dost velké autority, někdy zase, že bývají správkyně škol neústupné a málo uznalé. Ale takové rozmary se najdou časem všude a netřeba je tudíž uváděti jako vážného důvodu proti ustanovování nadučitelek a ředitelk.

3. Mezi dítkami menšími a mezi dívkami jest vždy na místě učitelka. Vyplývá to již z přirozeného života rodinného. Dítka vyrůstá při matce. Otec jest mu zvláštní autoritou, ježto méně bývá doma, jest na dítko přísnější, často vykonává trest; jež matka vykonati nedovede a tak u matky

má své útočiště. V dětských zahrádkách, kde takové jsou, dávají se dítky pěstounkám a ne pěstounům, poněvadž, má-li dítko opustiti matku, musí to býti osoba ženská, která jí má zastávati, aby dítko spíše k ní přilnulo, jí se nebálo a dalo se ní vésti a vychovávat. Dítky 6tileté vstupující do školy nejsou ještě tak velké a vyspělé, aby matky ve škole nepostrádaly. A proto mnohem snáze škole uvyká, najde-li v ní učitelku, nežli když přijde k panu učiteli, jehož se více bojí. Obzvláště je-li to děvčátko, spíše uvyká ve škole s učitelkou.

Kde mají dívky příležitost navštěvovati toliko školu dívčí, jest to pro ně s velkou výhodou, vlastně s daleka větší výhodou spojeno, vyučují-li tyto dívky učitelky. Učitelka z vlastní zkušenosti ví, jak dívce učiniti každý předmět pro život praktickým, neboť zná budoucí povinnosti dívčí, čehož po učiteli žádati nelze. Učím-li na př. přírodopisu, dávám zároveň návod, jak to a ono maso za pokrm se připraví; o rostlinách, jakou mají důležitost v kuchyni, domácnosti, průmyslu, v hospodářství, který příkrm hodí se k tomu, který k onomu masu, jak z užitkovati ovoce a j. Jaké opatrnosti tu třeba, mluvím-li o těle lidském. Docela jinak lze mluvit učitelce nežli učiteli. Zvláště pokud se týká chorob, ošetřování nemocných. Nelze ani na vše vzpomenouti, jaké věci vyskytnou se, jejíž obtíže a rozpaky, do nichž uváděny bývají žákyně, neb vyučující, daleko snázeji se překonávají mezi žákyněmi a učitelkou. Uvedla jsem jen některé předměty pro příklad a nelze mi zabíhati do krajnosti. (Příště konec.)

Měřictví.

Souhrn pouček, jež mají znáti žáci školy dvoutřídní.

Sestavil Karel Zháněl.

Tělesa.

Tělesa mají stěny, hrany a rohy. Stěny (dle umístění) jsou přední, zadní, levá, pravá, horní a dolní. Stěna je buď rovná nebo křivá. Hrany jsou přímé čili přímky a křivé čili křivky. Místo roh se také říká bod. Bod se naznačuje tečkou.

Tělesa se dělí na hranatá, oblá a kulatá. Tělesa hranatá mají jen rovné stěny. Jsou to krychle čili kostka, hranol a jehlanec. Tělesa oblá mají rovné a křivé stěny. Jsou to válec a kužel. Těleso kulaté je koule. Má jen jednu křivou stěnu.

Čáry.

Čárou naznačujeme hranu. Čáry jsou přímé čili přímky a křivé čili křivky.

Přímky jsou svislé, vodorovné, šikmé na levo a šikmé na pravo.

Křivky jsou otevřené a zavřené. Zavřené křivky jsou kružnice a elipsa.

Rovnoběžné přímky jsou ty, které mají všude od sebe stejnou vzdálenost. Různoběžné přímky jsou ty, které mají všude od sebe jinou vzdálenost.

Úhly.

Úhel vznikne protnutím se dvou různoběžných přímek. Ramena úhlu jsou přímky, které úhel tvoří. Vrchol úhlu je bod, v němž se ramena jeho protínají.

Úhly jsou pravé, ostré a tupé.

Úhel pravý vznikne protnutím se přímky svislé a vodorovné.

Úhel ostrý je menší pravého. Úhel tupý je větší pravého.

O dvou přímkách, které tvoří pravý úhel, pravíme, že stojí na sobě kolmo.

Obrazec.

Obrazec je plocha čárami úplně omezená. Strany obrazce jsou čáry, které obrazec omezují. Dle počtu úhlů jsou obrazce: trojúhelník, čtyřúhelník, pětiúhelník atd.

Základna je strana, na které obrazec stojí. Úhlopříčna je přímka, která spojuje dva protější úhly. Výška je kolmice z nejbližšího vrcholu na základnu vedená.

Čtyřúhelník.

Čtyřúhelník je čtyřstranný obrazec.

Čtyřúhelníky se dělí na rovnoběžníky, lichoběžníky a různoběžníky.

Rovnoběžník je čtyřúhelník, jehož dvě a dvě strany protilehlé jsou rovnoběžné. Lichoběžník je čtyřúhelník, jehož dvě strany protilehlé jsou rovnoběžné a dvě různoběžné. Různoběžník je čtyřúhelník, jehož strany jsou různoběžné.

Rovnoběžníky se dělí na čtverec, obdélník, kosočtverec, kosodélník.

Čtverec je rovnoběžník pravouhelný a rovnostranný. Úhlopříčný má dvě. Jednou rozdělí se čtverec ve dva, oběma ve čtyři stejné trojúhelníky.

Obdélník je rovnoběžník pravouhelný a nerovnostranný. Úhlopříčný má dvě. Jednou rozdělí se ve dva stejné, oběma ve čtyři trojúhelníky. Dva a dva protilehlé jsou stejné.

Kosočtverec je rovnoběžník kosoúhelný a rovnostranný.

Kosodélník je rovnoběžník kosoúhelný a nerovnostranný.

Trojúhelník.

Trojúhelník je trojstranný obrazec. Dle úhlů se dělí na pravouhelné, ostroúhelné a tupouhelné. Pravouhelný trojúhelník je ten, který má jeden úhel pravý. Odvěsny pravouhelného trojúhelníka jsou strany, které pravý úhel tvoří. Přepona pravouhelného trojúhelníka je strana ležící proti pravému úhlu.

Ostroúhelný trojúhelník je ten, který má všechny úhly ostré.

Tupouhelný trojúhelník je ten, který má jeden úhel tupý.

Dle stran se dělí trojúhelníky na rovnostranné, rovnoramenné a nerovnostranné.

Rovnostranný trojúhelník je ten, který má všechny strany stejné. Rovnoramenný trojúhelník je ten, který má jen dvě strany stejné. Nerovnostranný trojúhelník je ten, který má strany nestejné.

Mnohoúhelník.

Mnohoúhelník jest obrazec, který má více než čtyři strany. Jsou to pětiúhelník, šestiúhelník, sedmiúhelník atd. Mnohoúhelníky se dělí na pravidelné a nepravidelné.

Pravidelný mnohoúhelník je ten, který má všechny strany a úhly stejné. Pravidelný mnohoúhelník má střed. Střed pravidelného mnohoúhelníka je bod, od něhož jsou všechny strany a úhly stejně vzdáleny.

Kružnice.

Kružnice je křivka uzavřená, jejížto každý bod od jednoho bodu uvnitř ležícího je stejně vzdálen.

Střed je bod, od něhož jsou všechny body kružnice stejně vzdáleny. Poloměr kružnice je přímka, která spojuje bod kružnice se středem. Průměr kružnice je přímka, která spojuje dva body kružnice a prochází středem. Soustředné kružnice jsou ty, které mají společný střed. Kruh je plocha kružnicí omezená. Mezikruží je plocha dvěma soustřednými kružnicemi omezená. Kruh se dělí na 360 stejných dílův. Jednomu tomu dílu se říká obloukový stupeň.

Vypočítání obvodu a plochy.

Obvod (ob.) je součet všech stran. Součet stran se vypočítá, sečítá-li se délka jejich. Délka se měří mírou délkovou. Míra délková je: km má 1000 m, m má 10 dm nebo 100 cm, cm má 10 mm.

Plocha (pl.) je velikost obrazce.¹⁾ Velikost obrazce se měří mírou čtverečnou (plošnou). Míra plošná je: ha má 100 a, a má 100 m², m² má 100 dm², dm² má 100 cm², cm² má 100 mm². Čtverečný metr je čtverec, jehož strana je m dlouhá. Hektar je čtverec, jehož strana je 100 m dlouhá. Ar je čtverec, jehož strana je 10 m dlouhá.

Obvod čtverce se vypočítá, když se základna násobí 4. Plocha čtverce se vypočítá, když se základna násobí výškou (nebo strana stranou)

Obvod obdélníku se vypočítá, když se dvě vedlejší strany sečítají a co vyjde násobí 2. Plocha obdélníku se vypočítá, když se základna násobí výškou.

Obvod kosočtverce se vypočítá, když se základna násobí 4. Plocha kosočtverce se vypočítá, když se základna násobí výškou.

Obvod kosodélníku se vypočítá, když se dvě vedlejší strany sečítají a co vyjde násobí 2. Plocha kosodélníku se vypočítá, když se základna násobí výškou.

Plocha trojúhelníku se vypočítá, když se základna násobí výškou a co vyjde dělí dvěma.

Plocha lichoběžníku se vypočítá, když se obě rovnoběžné strany sečítají, násobí výškou a co vyjde dělí 2.

Plocha různoběžníku se vypočítá, rozdělí-li se úhlopříčnou na dva trojúhelníky; plocha jejich se vypočítá a sečítá.

Plocha pravidelného mnohoúhelníku se vypočítá, rozloží-li se úhlopříčnami v trojúhelníky, plocha jednoho se vypočítá a co vyjde počtem trojúhelníků násobí.

¹⁾ K vůli lehčímu zapamatování užito bylo při vypočítávání obvodu a plochy obrazců pouze slova základny (místo měrné číslo základny) a výšky. Podobně i při tělesech. Zajisté malá tato nesprávnost celku neškodí.

Plocha nepravidelného mnohoúhelníku se vypočítá, rozloží-li se úhlopříčnami v trojúhelníky, plocha jejich se vypočítá a sečítá.

Obvod kruhu se vypočítá, násobí-li se průměr $3 \cdot 14$.

Plocha kruhu se vypočítá, násobí-li se obvod poloměrem a co vyjde dělí dvěma.

Povrch a obsah těles.

Povrch (P.) tělesa je součet všech jeho stěn. Měří se mírou čtverečnou.

Obsah (Ob.) tělesa je velikost prostoru stěnami omezeného. Obsah měří se mírou krychlovou (tělesnou). Míra krychlová je: krychlový metr (m^3) má 1000 krychl. decimetrů, krychl. decimetr (dm^3) má 1000 krychl. centimetrů, krychl. centimetr (cm^3) má 1000 krychl. milimetrů (mm^3). Krychlový metr je krychle (kostka), jejíž hrana je metr dlouhá.

Základna tělesa je stěna, na níž těleso stojí. Výška tělesa je kolmice z nejbzdálenějšího vrcholu na základnu spuštěná.

Povrch kostky¹⁾ se vypočítá, násobí-li se plocha základny 6. Obsah kostky se vypočítá, násobí-li se plocha základny výškou.

Obsah hranolu se vypočítá, násobí-li se plocha základny výškou.

Povrch válce se vypočítá, násobí-li se plocha základny dvěma a k obdrženému součinu se přičítá oblina. Oblina je obdélník, jehož základna je obvod kruhu (základny válce).

Obsah válce se vypočítá, násobí-li se plocha základny výškou.

Obsah jehlance se vypočítá, násobí-li se plocha základny výškou a co vyjde dělí se 3.

Povrch kužele se vypočítá, sečítá-li se plocha základny a oblina. Oblina kužele se vypočítá, násobí-li se obvod základny kužele výškou a co vyjde dělí se 2.

Obsah kužele se vypočítá, násobí-li se plocha základny výškou a co vyjde dělí se 3.

Povrch koule se vypočítá, násobí-li se plocha největšího jejího kruhu 4.

Obsah koule se vypočítá, násobí-li se její povrch poloměrem a co vyjde dělí 3.

Mnohým a sobě.

Píše K. Dolný.

Chválíme lidi podle toho, kolik mohou a ne, kolik dělají. A podle toho je nezřídka i odměňujeme. Řekne-li nám někdo o někom: to je nadaný člověk, jsme tak slabí, že pochváleného aspoň ve svých myšlenkách

¹⁾ Každé těleso se dříve popíše.

protěžujeme, byť ani prstem nepohnul. A naopak: pracuje-li někdo s prostředním nadáním, byť táhl do strhání svědomitě svou brázdu, zabručíme aspoň pro sebe, když ne na venek: »Kam ten človíček se hrabe?« — a místo uznání se mu vysmějeme. A není to přece správné; vždyť milejším má nám býti i prostřední pracovník, jen když svědomitě pracuje, než vzácný talent, který se povaluje a lenoší. — Ale tak už to je . .

Jsme vůbec brzo hotovi se svými úsudky. A tím se stává, že hravě odsoudíme toho, jenž by zasluhoval nezdědku obdivu nebo nanejmiň laskavého uznání pro svou drobečkovou práci. Tak mnohý pracovník enervoval se tichou snaživostí a chvatem bez reklamy, a my býváme lenoši hodit mu s pietou hrstku pozornosti. Nejen bez povšimnutí, nýbrž přímo s pohrdáním přejdeme krvavé kapky jeho potu. — Za to mnohý křikloun, který nic nedělal, jen že své nadání, svou genialnost na odiv vystavoval, trží náš potlesk. Na mnoha místech je patrna tato chyba a zvláště tam, odkud právem žádáme více světla. — Kdy uznáme větší cenu jedné hřivny využitkované, než pěti hřiven zakopaných?

A není to tak malicherné, jak se snad na prvý pohled zdá. Týká se to do jisté míry také výchovu, výchovu velkých. O tom přece jsme přesvědčeni, že nás vychovává též společnost. A ze společnosti vychovávají nás — chcete-li, vlekou — především ti, kdož jsou stejného s námi stavu a povolání; po nich se při nejmenším ohlížíme potaji, někdy dokonce zjevně opičíme. Obé sice prozrazuje slabost, u druhého však je to slabost mrtvoly. Nechám-li se někým strojově vléci, dokazuji tím, že jsem vydechl poslední zbytek svých sil a nejsem schopen ani nejmenšího svého pohybu. Ohlížím-li se po někom, hledám jen podpory, hledám dobré rady, které se říká spravedlivá a věcná kritika, a sbírám tak polínka pro oheň svého nadšení. Jsem při tom jist, že plamének můj je slabý, jinak bych se neohlížel, nečekám potlesk pro své první nedokonalé kroky, nýbrž jen přátelského upozornění, jak mám do svého ohnku foukat a své nohy stavět. — Těmi mlhami a podobnou nevyjasněností na vlastním terrainu prodrat se musí každý a mnohý, dnes již vyškolený pracovník vzpomíná si, jak hledal tenkrát teplou čísi pravici. — Dobrá! A nyní považte, že hledaná ruka kmitne se před vaším zrakem — ne však aby vás podepřela a bratrsky vedla, nýbrž ve tvář udeřila, ne proto, aby přiložila na váš oheň, nýbrž aby vám jej rozházela — nedeprimuje vás to potom ve vašich, tak již těžkých začátcích?

A takových překvapení může dnes zkušenost podat zásobu: dnes do sebe vrážíme na své potkání, z a k ř i k u j e m e se a znechucujeme si každý krok ošklivou osobní hyperkritikou. Příklad: Mluvil jsem několikrát s přítelem X. o jisté straně a jejím časopise. Strana i časopis bijí se za ty, kteří je nechávají na holičkách a sedíce se založenýma rukama, usmívají se, jak jim jiný ráží hrušky do klína. Zasluhovalo by krvavého sešlehání takové jednání, ale ti dobří pracovníci jsou tak dobří, že ze samé dobroty šetří svých lakomých mecenášů. Stalo se, že ve zmíněném X. probudilo se přece svědomí, a chopil se péra. — A následek? Hrozný nepokoj v úle ospalých trubců; jeden bručel: »Ten píše?« druhý (s ironií): »Chce být slavným!«, třetí s despektem: »Vzpíná se výš než dovede«, a dvacet jiných křičilo unisono; »chce vzbudit pozornost u velkých!« — Odsoudili ho předem, každý ze svého důvodu, ale nečetl nikdo. — A to máte jen jeden případ ze sta jiných, křiklavějších. A tak to najdete na všech stranách, nejsmutnější při tom pak jest, že je to u nás nejhorší. »Neuvěřitelné, ale přece pravda«, napsal bych, kdybych chtěl dělat reklamu naší ubohosti a bidě.

Dovedeme výborně znechucovat práci těm, kteří chtějí pracovat. O těch, kdo mohou, ale nechtějí, o těch nemluví. Ti právě nejsnáze dají se zavést

do sboru posměváčků. Oni mají patent na svůj talent a patent i s talentem schovají do dobře uzamčeného šuplíku. A šuplík ten otevrou jenom tehdy, když se jedná o to, jak někoho »strhat.« Tu jsou první — tehdy svítí jejich světlo.

Domnívám se, p. redaktore, že to je jedna a to ne poslední z příčin, proč mnozí ztrácejí chuť k veřejné práci: bázeň před »dokonalými« je rdousí, tou dají se mnozí zabrzdit. Ovšem někteří přece jdou, ale k tomu je potřebí hojně síly, vím-li, že nikoliv můj článek, nýbrž mé jméno natahováno bude na skřípec a pokrčovat se bude nosem nad mým objevením. — Takovým úcta a podiv — jejich sebezáporu.

Nejsme ovšem docela omluveni ze svých »ohledů«, ale jakousi omluvu přece máme: doba naše příliš se bojí plané kritiky. Ale ti, kdož planou a klackovitou kritiku pášou, ti nemají a nenajdou výmluvy žádné. Jím může se poděkovat tak mnohý redaktor za bolení hlavy, tak mnohý časopis za opožděné vydání — oni zaviňují, že čteme ve 12 číslech po sobě tatáž jména přispívatelů.

Jsem přesvědčen, že to platí i o vašem časopise. Lenost není jedinou a nevědomost není první příčinou vyjmenovaných radostí. Máme snad dnes dost lidí v péře obratných a zkušených — ale nemáme klidného, obecného přesvědčení, že časopis je k tomu, ale každý svědomitý pracovník přinesl svou zkušenost, svůj názor, své zrunko do mlýna. Že všechna nejsou stejná, to ví každý a skromný to ví nejlépe, ale že by všechno, co se rodí v hlavách a lidském srdci muselo se už proto zašlapat, že to nevyrostlo na půdě nejžirnější — řekne jen prázdná a neplodná pýcha, nemající úcty před prací jiných.

Slasti a strasti národního učitelstva.

Uvažuje *Ant. Konst. Víták*.

(Pokračování.)

A byť i novou úpravou platy učitelské poněkud se zlepšily a zvýšily, nestačí přece ještě nikterak k úhradě všech potřeb životních, jež ustavičně stoupají a se zvětšují. Ceny bytů, potravin a všech obyčejných potřeb v domácnosti více jak o polovici se zvýšily. Dle drahotných poměrů těchto změnily se přiměřeně mzdy, platy služebnictva hospodářského i platy všech, kdo zastávají jakékoli postavení veřejné: jen na učitele nebývá, bohužel, pamatováno!

Novou úpravou byly ovšem též na Moravě podobně jako v Čechách se již stalo, platy učitelské poněkud zlepšeny, ale přece ještě nejsou nikterak takové, aby úplně uspokojily a zcela vyhověly tak, jako na př. u stavu úřednického jest. A k tomu ještě ta osudná daň z piva, sloužící k úhradě platův učitelských. Je to vůbec velice ponižující, že za příčinou zvýšení služného učitelů musila býti zavedena na nejvýše nenáviděná daň z piva. »Ještě jednu na učitele!« zaznívá z úst tak mnohého občana v hostinci sedícího, kterážto utrhačná slova bý-

vaji zhusta pronášena i u přítomnosti učitelově, aby byl jimi učitel jen pokoren a ponížen pyšným vědomím občanovým, „že pítím piva živi učitele!“ Členové stavů jiných nikdy se nedoví, z jaké daně jsou placeni, poněvadž platy všech ostatních stavův uhražují se z daní vůbec. (Příště dále.)

ZPRÁVY.

Náš vychovatelský úkol. (Dle Jos. Gasznera¹⁾ podává Jos. Al. O.) Chybná moderní paedagogika se svým rationalistickým, individualním a relativním pojmáním žije tím, co popírá a odumírá tím čeho se přidržuje. Žije, tráví z dědictví, jež jí zanechala paedagogika pravá, paedagogika křesťanského idealismu, odumírajíc rozptýlením a prázdnotou svých zásad, což je nutný výsledek toho, že se odvrátila od principů onoho idealismu. Jen opětným návratem k ideálním principům může vychovatelství nabýti opět jednoty, mravního posvěcení a plnosti.²⁾

Vychovatelství přítomnosti musí, chce-li svému úkolu řádně dostáti právě tak jako filosofie za naší doby »pracovati k své vlastní obnově, regeneraci«, musí se upamatovati sama na sebe, pravdu, neporušenost, vše veliké, co staletí uložila ve svých pokladnicích, náležitě oceniti, ustanoviti si zkušebním kamenem všeho klamného, co přináší s sebou »změna« doby, snažíc se zlato nahraditi kovem bezcenným. Třeba změnití celé pojmání vychovatelství nepravého, při němž problem výchovy nikterak se nedá rozřešiti. Náprava je možná katolickým světovým názorem a katolickou vědou. Musí se postaviti proti sensualisticko-materialistické hrubosti a nejasnosti zatmění, tmy problemu vychovatelského běh a jasnost křesťanského realního idealismu, proti nominalisticko-rationalistické mělkosti moderní výchovy hloubka a důmyslnost onoho, proti individualnímu, autonomnímu způsobu přemýšlení modernistů, organický směr katolický, jenž vždy jedná s ohledem na dějinný vývoj vši důležitosti individualní společenské i posloupné, proti relativně-positivnímu vnímání »stálost v katolické pravdě, v níž je skryta účast ducha na pravdě vůbec.«

Jako sociologie pro veliké úkoly své v přítomnosti i budoucnosti musí se povznést ke státovědě, moudrosti státní, tak i vychovatelská »věda« k vychovatelské »moudrosti«. Není však moudrosti bez základu tradice, bez vůdčích hvězd, ideí, bez důvěry, což vše nám podává jen víra.

Oprávněný je výrok: »Poslední příčina socialního nebezpečení nespočívá v rozdílu majetkovém, nýbrž v různosti zásad vzdělání; každá socialní reforma musí předně přihlížeti k tomuto bodu; musí vždy znáti a dbáti životních poměrů, mravního charakteru, vzdělání a schopností širších vrstev lidových.«

Pak se pozná, a uzná, že rozšíření vzdělání pro širší vrstvy musí obsahovati i jeho umravnění. Tomuto požadavku však lze vyhověti jen tehdy, vrátí-li se »náboženství« základní postavení, jež mělo ve světě křesťanském, v němž vyrostly školy i vědy pravdy, jichž nositelem byla — církev učící. Účast lidu na stacích ducha je v pravdě možna jen tehdy, vrátí-li se mu

¹⁾ Ředitel reálky v Gorici.

²⁾ Srv. »Dějiny idealismu«, Willmann, str. 944. III. sv., 959, atd.

statky náboženské . . . Na vědy a umění pohlíží lid jako na něco, čím se obírají jen „učenci“, a lze je získati a nadchnouti rukou pevně třímající veslo náboženství. Tím ovšem nemíní se, že má náboženství býti nástrojem pouhým pro pěstování věd a umění; ne proto dbáti náboženství, by kvetly vědy a umění, nýbrž proto pečovati o vědy a umění, by kvetlo náboženství.

Vážná doba vyžaduje, bychom pomýšleli konečně na to, co nás nejvíce s lidem pojí; tím jest jediná víra se svým názorem na svět takovým, že nejbystřejší duch má tu předmět nevyčerpateľného bádání, právě tak, jakož i prostý, zdravý rozum. „Ta hrdost“, praví Willmann, jež se domnívala, že „náboženství je pro lid nutností“, vzdělanec že se jím může spokojiti, je za námi. Také ten názor nesmí ujíti bystrému pozorovateli, že náboženství není měrou citu, nýbrž pozitivním obsahem, a jistým pochopením, co jsou „duchovní statky“.

Každý pokus, vychovávat lidstvo na jiném základě než nábožensko-mravním, i kdyby ještě jednou tak velikým přepychem pouze lidské genialnosti, krásou ducha i krasořečnictvím se honosil, o ně se opíral, nikdy se nezdaří, nikdy dobrých plodů lidstvu nepřinese. „Každá jednostranná a extrémní paedagogika toho druhu“, praví Champagny při přijetí Littre's do francouzské akademie, „zůstane i budoucnosti efemerním, neužitečným zjevem, a proto znovu třeba dbáti toho, že člověk tu není jen pro hmotu a požitky tělesné, poněvadž je něco více, něčím lepším než lépe vyvinutým zvířetem, že již zde mu nemůže dostačiti nepravá věda ani nesprávná výchova se svými pseudoideály, nýbrž že potřebuje jiného cvičení i jiné odměny pro rozum, jiné útěchy pro svůj život, jiných nadějí pro své útrapy, jiných květů, jimiž by zdobil hroby svých otců, jiných písní, by je zpíval dětem svým v kolébce.“

Není krásnějších, srdečnějších myšlenek pro ditky, milý vychovateli, nad ty, které vyrostly z půdy křesťanského idealismu. Ty kořenem svým tkví v prameni života křesťanské duše lidové a mohou jen u těch zůstatí bez povšimnutí, kteří sami necítí mocné tepny — duše lidu, duše národa!

Věru úkol veliký, zodpovědnost — nesmírná!

Z literatury.

Vyvrací tu, neb aspoň na pravou míru uvádí některé upřílišené a nesprávné theorie, jako o smíšení a křížení plemen, o pokrevnosti, o vzrůstu počtu osob slabých, méně cenných a degenerovaných vlivem pokroků v lékařství a hygieně, o doplňování obyvatelstva z nižších vrstev a pod. K pravým a nejsilnějším degeračním činitelům počítá — jistě plným právem — prostituci, nemoci pohlavní a hlavně alkoholism.

„Alkoholism poškozujee nejen jednotlivce, nýbrž i společnost, je plemenným jedem, jenž je s to, aby zhoršil anthropologickou hodnotu širých kruhů národa a vtiskl celým kmenům ráz všeobecné degenerace.“ (Str. 89.) Stať tato je zvláště důkladně a se zápalem propracována a velmi poučná i „pro naši zalkoholisovanou vlast, pro zemi silného konsumu pivního, kde stoupla spotřebá piva per caput z 50 l. v r. 1898!“ „Je na čase, aby se soudobé kulturní lidstvo“, končí autor tuto kapitolu, „vzpamatovalo ze svého opojení záludným jedem, z něhož mu plyne tolik škod generativních, mravních, socialních i hospodářských. Prvé kroky byly již učiněny, prakticky u obou skandinavských národů a částečně v Americe,

theoretický se probuzuje silnější zájem pro ostřízlivění na celé pevnině západoevropské.“ (Str. 104.) V hlavě této mohl snad p. autor klásti silnější důraz na vystěhovatelství, jakožto degeneračního činitele aspoň západoevropského lidstva, o němž hlavně v práci své jedná. V posledních dnech vydal Ercole Raimone zajímavý v této příčině spisek: „Una nuova malattia sociale“, kde ukazuje, jak mnoho někdy nejlepších sil se ubírá národu vystěhovalectvím.

Hlava třetí prohlíží znaky degenerace a úpadku kulturních národů, kriticky je probírá a dospívá ke konklusi, že o skutečné postupné degeneraci dnešních národů nemožno mluvit, že průzor do budoucnosti jejich není tak chmurný, jak na prvý pohled se zdá z poplachů, stržených některými pozorovateli soudobého života z tábora selekčních theoretiků. „Vzrůst sebevražednosti a zločinnosti není tak projevem degenerace jako obžalobou neblahých sociálních a mravních poměrů společnosti. Depopulace jest úkaz jevíci se jen u některých národů a nemusí býti spojen se snížením tělesné zdatnosti jejich. Výsledky odvodní neprokazují fysické zakrňování obyvatelstva, naopak s jinými úkazy svědčí aspoň o přibývání tělesného vzrůstu moderního člověka.“ (Str. 141.)

Ovšem přes to přes všechno nelze popírati existenci a množení lidí slabých, degenerovaných, tělesně i duševně méně cenných, a proto autor v hlavě poslední snaží se podati určitou odpověď, jak pomáhati oněm slabým, jak odčinit jejich existenci a tím se světa odstraniti množství utrpení a strastí. Ze záplavy návrhů, které chtějí plémě zdokonaliti, odmítá kruté neb utopistické návrhy Kimův o usmrcení slabých a neřestných kysličníkem uhlíčitým, Nietzscheův o eliminaci degenerovaných cito et iucunde, o umělém zneplodnění a ovládnutí variability. Váhu přikládá návrhům o reformě manželství a sexuálnímu výběru: spojovati se mají v manželství jen osoby tělesně a duševně zdravé a zdatné, aby přicházelo na svět potomstvo tělesně a duševně pokud možno dokonalé. Ukazuje tu také na některé zákony, které v posledním pětiletí byly přijaty v některých státech s.-a. Unie, dle nichž některé nemoci (choromyslnost, blbství, imbecilita, padoucnice, příjice neb kapavka) jsou překážkou manželství. V dalším odporučuje dr. Foustka přímý boj proti jednotlivým škodlivinám: odčinit ze společnosti prostituci a pečovat o včasné sňatky, rozumně bojovati proti alkoholismu, hlavně proti prostřednímu stupni požívání lihovin. Snad až příliš silnou váhu klade v dalším na sociální reformy nejen k hospodářskému, společenskému a mravnímu pokroku, nýbrž i k povznesení generativné úrovně lidstva. Ač nelze popírati zdárných účinků takovýchto reform se strany státu, přece nesmíme zapomínati zase na uvědomování a zdokonalování individua a hlavně sebe. Každý z nás jest v jisté příčině zatížený, proto nutno sesilovati vědomí naše i okolí o zodpovědnosti činů.

Dr. Jos. Kratochvíl.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.